

Λευκωσία, 19.07.1995

ΚΥΠΡΟΣ
ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

Προοπτικές για μια νέα αφετηρία

Τις ημέρες αυτές, συμπληρώνονται εικοσιένα χρόνια, από το προδοτικό Πραξικόπημα της Χούντας των Συνταγματαρχών εναντίον του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Συμπληρώνονται εικοσιένα χρόνια από τη βάναυση και βάρβαρη Τουρκική εισβολή, η οποία επτακολούθησε.

Παρά τις αντιξοότητες και το αρνητικό Διεθνές κλίμα ο Κυπριακός Ελληνισμός έχει τα τελευταία 21 χρόνια επιτελέσει θαύματα. Κατόρθωσε να παραμείνει όρθιος στις επάλξεις συνεχίζοντας με πίστη και ελπίδα τον αγώνα του για δικαίωση και λευτεριά. Παρά την τραγωδία της εισβολής η Κυπριακή οικονομία αναπτύχθηκε σε υψηλά επίπεδα και η Κύπρος σήμερα αποτελεί σημαντικό οικονομικό κέντρο στην Ανατολική Μεσόγειο. Το κατά κεφαλήν εισόδημα είναι υψηλότερο από πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενώ όλοι οι δείκτες της οικονομίας θα επιτρέπουν στην Κύπρο όχι μόνο να ενσωματωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και να εισέλθει αμέσως στην τρίτη φάση της οικονομικής και νομισματικής της Ένωσης.

Ο Ελληνισμός κατάφερε επίσης να απομονώσει την Τουρκική παρανομία στο διεθνές επίπεδο ώστε να μην αναγνωριστεί το Ψευδοκράτος των Τουρκοκυπρίων. Έτσι σήμερα αναγνωρίζεται ως νόμιμος εκπρόσωπος της Κύπρου η Κυπριακή Κυβέρνηση.

Στον αγώνα του αυτό ο Κυπριακός Ελληνισμός βρήκε αρωγό και συμπαραστάτη την Δημοκρατική Ελλάδα. Ιδιαίτερα επί κυβερνήσεων ΠΑ.ΣΟ.Κ. το Κυπριακό αποτέλεσε και αποτελεί το πρώτο Εθνικό ζήτημα, πρώτη προτεραιότητα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής. Η Ελλάδα έχει συμπαραταχθεί στον αγώνα του Κυπριακού Ελληνισμού για επιβίωση, για εφαρμογή των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου και για αποτίναξη του ζυγού της Τουρκικής Κατοχής.

Μετά την επάνοδο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. στη διακυβέρνηση της χώρας, τον Οκτώβριο του 1993, το Κυπριακό έχει εισέλθει σε μια νέα τροχιά. Η Ελληνική Κυβέρνηση σε συνεργασία με την Κυπριακή έχει προσδώσει ιδιαίτερη σημασία στην ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην καθιέρωση του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου.

Το ερώτημα: Πώς να προχωρήσουμε.

Η διεθνής σκηνή διέρχεται τα τελευταία χρόνια μια μεταβατική περίοδο σημαντικών ανακατατάξεων. Η κατάρρευση του συστήματος των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού και οι πρωτόγνωρες δυναμικές που αναπτύσσονται από τη διεθνοποίηση των οικονομιών αναδεικνύουν νέες δυνατότητες, καινούργιους στόχους, πολύπλευρες στρατηγικές. Οι παραδοσιακές διμερείς διακυβερνητικές σχέσεις εξακολουθούν να επιδιώκουν τον επηρεασμό συσχετισμών, την προνομιακή μεταχείριση κάποιων, την μονόπλευρη επιδίωξη συμφερόντων. Συγχρόνως όμως αναδεικνύονται οι διεθνείς οργανισμοί ως κύρια πεδία ζυμώσεων, διαπραγματεύσεων, συγκρούσεων και αποφάσεων, σύμφωνα με κανόνες που περιορίζουν την αυθαιρεσία των ισχυρών.

Σ' ένα κόσμο που μεταβάλλεται ραγδαία, σε μια διεθνή σκηνή όπου η κινητικότητα συντρέχει με την αβεβαιότητα και οι νέες ευκαιρίες με καινούργιες απειλές το ζήτημα για Ελλάδα και Κύπρο είναι:

- Ποιός είναι ο ρόλος και οι προοπτικές του Ελληνισμού στην νέα αυτή δυναμική των εξελίξεων.

- Με ποιά στρατηγική θα διαφυλάξουμε και θα υπηρετήσουμε τα συμφέροντα του Ελληνισμού.
- Πως θα ξαναδώσουμε μια νέα παρουσία και δημιουργικότητα στον Ελληνισμό που θα του προσδώσει ισχύ, θα τον κάνει συμμέτοχο στις εξελίξεις.

Ελλάδα και Κύπρος είναι οι μόνες πολιτειακά συγκροτημένες οντότητες του Ελληνισμού στην διεθνή σκηνή. Φέρουν γι' αυτό αυξημένη ευθύνη για:

- α. Μια δίκαιη και βιώσιμη λύση του Κυπριακού Προβλήματος.
- β. Μια δημοκρατική, ελεύθερη και κοινωνικά δίκαιη εξέλιξη των κοινωνιών τους.
- γ. Μια σταθερή και μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη και ατομική ευημερία.
- δ. Μια δημιουργική παρουσία του ελληνισμού εκτός των εθνικών συνόρων σε συνθήκες που θα κατοχυρώνουν τους κανόνες του διεθνούς δικαίου και τ' ανθρώπινα δικαιώματα.

Μια τέτοια στρατηγική μπορεί να επιδιωχθεί πολλαπλά. Ωστόσο κύριοι άξονες της είναι δύο:

ΠΡΩΤΟΣ ΑΞΟΝΑΣ

Η όλο και μεγαλύτερη προσέγγιση, συμμετοχή και εμβάθυνση της σχέσης Ελλάδας και Κύπρου στην διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων στην Ελλάδα και Κύπρο πιστεύει σ' αυτή την προοπτική.

Ειδικά για την Κύπρο η ενσωμάτωση της στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεπιφέρει την επέκταση κανόνων της Ένωσης και της πολιτειακής οργάνωσης που συμβάλλουν στην επίλυση χρόνιων εμπλοκών του Κυπριακού προβλήματος. Η ελεύθερη διακίνηση προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων αποτελεί κεκτημένο υπόβαθρο της Ένωσης και θα συμβάλλει αποφασιστικά για δίκαιες και βιώσιμες επιλογές. Η γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι θα πρέπει ν' αναζητηθούν εκείνες «οι θεσμικές διατάξεις που θα δημιουργούν τις κατάλληλες

συνθήκες για την ομαλή συμμετοχή της Κύπρου στην διαδικασία αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στη σωστή εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σόλο το νησί» δείχνουν αυτή την κατεύθυνση.

Παρά την θετική εξέλιξη για την εφαρμογή διαδικασίας δομημένου διαλόγου για την έναρξη διαπραγματεύσεων κάποιοι εξακολουθούν να υποστηρίζουν ότι η επίλυση του Κυπριακού πρέπει να προηγηθεί της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η θέση αυτή πρέπει να συγκεντρώσει τις προσπάθειες όλων μας για την ανατροπή της. Η θέση αυτή ούτε την επίλυση του Κυπριακού προάγει ούτε την ένταξη της Κύπρου προωθεί. Με δηλωμένη βούληση των εταίρων της Ένωσης για την ένταξη της Κύπρου θα πρέπει με κάθε τρόπο σε κάθε χώρο και σε κάθε όργανο της Ένωσης να επιχειρηματολογήσουμε και να αγωνισθούμε για την αντίστροφη λογική. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι ίσως ο προσφορότερος χώρος για μια τέτοια συσπείρωση.

Τα επιχειρήματα:

- α. Η πρόοδος των διαπραγματεύσεων και η ένταξη της Κύπρου αποτελούν τον σημαντικότερο μοχλό για μια πολιτική που θα σέβεται τους κανόνες διεθνούς δικαίου στους οποίους στηρίζεται η ίδια η Ένωση, για μια πολιτική δίκαιης και βιώσιμης λύσης του Κυπριακού, για μια πολιτική που ανταποκρίνεται στις δεδηλωμένες αρχές ειρήνης και ασφάλειας ως στοιχείων της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης.
- β. Τα αποτελέσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των αρχηγών των Κρατών μελών που έγινε τον Ιούνιο στις Κάννες περιέχουν μεταξύ άλλων την θέση της Ένωσης για την Διάσκεψη Ευρωπαϊκής Ένωσης και Χωρών Μεσογείου που θα γίνει τον προσεχή Νοέμβριο στη Βαρκελώνη.
- γ. Το πλαίσιο αρχών που υιοθετεί η Ένωση είναι αυτό που πρέπει να αναδείξουμε. Είναι αυτό με το οποίο πρέπει να επιχειρηματολογήσουμε μέσα κι έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πλαίσιο αυτό περιλαμβάνει την τήρηση του Χάρτη του ΟΗΕ, την Οικουμενική διακήρυξη ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τον σεβασμό του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών ελευθεριών, τα δικαιώματα του ανθρώπου. Αφορά ακόμη τον σεβασμό της εδαφικής ακεραιότητας, την ειρηνική επίλυση διαφορών, την μη προσφυγή σε βία, την μη ανάμιξη στα εσωτερικά άλλης χώρας, την κυρίαρχη ισότητα μεταξύ των κρατών, τις σχέσεις καλής γειτονίας.

Αυτές οι αρχές είναι που και εμείς επικαλούμαστε για την επίλυση του Κυπριακού και για την ένταξη της Κύπρου στην Ένωση.

Η προσπάθεια μας πρέπει να οικοδομηθεί στις αρχές που αποφασίσθηκαν στις Κάννες για τη νέα μεσογειακή πολιτική της Ένωσης. Η Ένωση δεν μπορεί να παραβλέπει τις αρχές που υιοθέτησε για τη Νέα Μεσογειακή πολιτική όταν πρόκειται να κρίνει την ένταξη της Κύπρου.

Συγχρόνως θα πρέπει να πιέζουμε για παράλληλη εξέλιξη των διαπραγματεύσεων Κύπρου Μάλτας. Η συμμετοχή της Κύπρου ως παρατηρητή στην Διακυβερνητική Διάσκεψη του '96 για την Αναθεώρηση της Συνθήκης της Ένωσης πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ευρύτερων πολιτικών κινητοποιήσεων στους κόλπους της Ένωσης.

Τέλος πρέπει με τα ίδια επιχειρήματα και παράλληλα με τις προσπάθειες προόδου στην διαδικασία ένταξης πρέπει να επιδιώξουμε την ανάληψη από την Ευρωπαϊκή Ένωση πολιτικής πρωτοβουλίας που χωρίς να αντιστρατεύεται τις ενέργειες του ΟΗΕ θα προωθεί την επίλυση στη δίκαιη και βιώσιμη κατεύθυνση. Η υιοθέτηση μιας τέτοιας πρωτοβουλίας θα επηρεάσει με την συμμετοχή της Ελλάδας στην Ένωση και το κύρος της Ένωσης απέναντι στην Τουρκία και θα σπρώξει τις εξελίξεις σε θετική κατεύθυνση.

Το πρόσφατο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αίτηση προσχώρησης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση της 12/7/95 αποτελεί ένα σημαντικό βήμα τόσο για τους στόχους που θέλουμε όσο και για τις διαδικασίες που εκτιμούμε ως πλέον πρόσφορες. Πρέπει γι' αυτό να το αξιοποιήσουμε. Πρέπει να πιέσουμε ώστε το περιεχόμενό του να επηρεάσει τις αποφάσεις σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΑΞΟΝΑΣ

Η ευρύτερη δυνατή διαπλοκή των οικονομικών δραστηριοτήτων Ελλάδας και Κύπρου. Ο συντονισμός των αναπτυξιακών πολιτικών. Πρωτοβουλίες και συνεργασίες στον ευρύτερο περίγυρό μας. Δύο πτυχές:

a. Η διμερής μας σχέση.

Οι δεσμοί Ελλάδας και Κύπρου δεν δικαιολογούν την χαλαρή διαπλοκή των οικονομιών τους. Σε μια διεθνή κοινωνία πολύπλευρων διαπλοκών

όπου μετέχουμε ή προσπαθούμε ακόμη πιό οργανικά να ενταχθούμε η διμερής μας σχέση υστερεί. Δεν πρέπει να αρκεστούμε μόνο στο ενιαίο αμυντικό δόγμα.

Κυβερνητικό επίπεδο, δημόσιος τομέας, ιδιωτικός τομέας, κοινωνικοί φορείς έχουν σημαντικά περιθώρια προσέγγισης συντονισμού και συνεργασίας που παραμένουν ανεκμετάλλευτα. Υπάρχει ένα έλλειμμα που πρέπει όλοι να προσπαθήσουμε να καλύψουμε.

Παράδειγμα. Στον ενεργειακό τομέα η συνεργασία μεταξύ Ελλάδας - Κύπρου θα μπορούσε να αφορά τρεις κύκλους θεμάτων:

1. Καθαρά διμερή θέματα που αφορούν τον ενεργειακό τομέα και συνίστανται στην ενεργοποίηση Ελλήνων ή φορέων από την Ελλάδα στην Κύπρο και αντιστρόφως. Η ενεργοποίηση αυτή μπορεί να αφορά φορείς του ενεργειακού τομέα, ερευνητικούς φορείς, κατασκευαστές, του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού τομέα. Ενεργειακός σχεδιασμός, περιβαλλοντικές πτυχές, ηλεκτρική ενέργεια και πετρελαιοειδή μπορούν να γίνουν αντικείμενο συντονισμένων προσεγγίσεων και συνεργασιών. Στον Τομέα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας - Εξοικονόμησης. Η συνεργασία ΚΑΠΕ - Κέντρου Εφαρμογών μπορεί να αποτελέσει την βάση της συνεργασίας, η οποία μπορεί να επεκταθεί και προς την κατεύθυνση της συμμετοχής βιομηχανιών (ηλιακά) ή προς την έρευνα (π.χ. αφαλάτωση).
2. Συνεργασία - συντονισμός σε θέματα που αφορούν στην προετοιμασία ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Συνδρομή στην Κύπρο για την εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου. Θα πρέπει να εξετάσουμε γι' αυτόν τον σκοπό την δημιουργία μιας μόνιμης διακυβερνητικής Επιτροπής Ελλάδας Κύπρου.
3. Κοινή δράση Ελλάδος - Κύπρου στα πλαίσια της Ευρωμεσογειακής συνεργασίας και του προγράμματος MEDA. Η συνεργασία αυτή μπορεί να αφορά έργα που αφορούν την Κύπρο άμεσα, αλλά και έργα τρίτων χωρών, όπου μπορούν να εξετασθούν διάφορα «τριγωνικά» ή «πολυγωνικά» σχήματα. Στόχος η σύμπτηξη ενός ισχυρού οικονομικού πόλου της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο κατάλογος αντίστοιχων παραδειγμάτων είναι ατελείωτος.

Το Υπουργείο του οποίου προΐσταμαι έχει ήδη ξεκινήσει μια τέτοια συνεργασία με το αντίστοιχο Υπουργείο της Κύπρου με την πρόσφατη

υπογραφή Πρωτοκόλλου Συνεργασίας στους τομείς Μετρολογίας, Βιομηχανικών Εφαρμογών, Χειροτεχνίας και Ενέργειας. Αποφασίσθηκε επίσης Συνεργασία στην Έρευνα και Τεχνολογία, στους τομείς Περιβάλλοντος, Γεωργίας, Υγείας, Ενέργειας, Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Οι συμφωνίες αυτές πρέπει να αποτελέσουν την απαρχή μιας δραστήριας συμμετοχής ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, να δώσουν νέα πνοή ζωής στις διμερείς μας σχέσεις.

β. Η έξοδος προς την ευρύτερη Λεκάνη της Μεσογείου και τα Βαλκάνια.

- Τα Βαλκάνια και οι Μεσογειακές χώρες αποτελούν προνομιακά πεδία όπου Ελλάδα και Κύπρος μπορούν ν' αναπτύξουν κάθε είδους συσπειρώσεις κοινών συμφερόντων. Ιδιαίτερα στην Ν.Α. Λεκάνη της Μεσογείου Ελλάδα και Κύπρος μπορούν να πρωτοστατήσουν στην σταδιακή δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών. Χρειάζεται γι' αυτό να εξετάσουμε τις προοπτικές σταδιακής κατάργησης των συνόρων στη διακίνηση αγαθών κεφαλαίων και υπηρεσιών απέναντι σε χώρες με προοπτική ειρηνικής συνύπαρξης και αμοιβαίων συμφερόντων. Να εξετάσουμε τις δυνατότητες που διανοίγονται με την στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έναντι του μεσογειακού χώρου.
- Χρειάζεται ακόμη να σκεφθούμε πρωτοβουλίες και μέτρα ώστε εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις Ελλάδας και Κύπρου να δημιουργήσουν κατά περίπτωση με Τρίτες μεσογειακές χώρες δίκτυα πληροφοριών, δίκτυα εξυπηρέτησης, δίκτυα υποδομής, δίκτυα διανομής, δίκτυα μεταφοράς τεχνογνωσίας.
- Να πάρουμε από κοινού με τις χώρες αυτές πρωτοβουλίες για δίκτυα μεταφορών, ενέργειας, για δίκτυα έρευνας και τεχνολογίας.
- Να πρωθήσουμε την ηλιακή ενέργεια και την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η πολύπλευρη οικονομική συνεργασία και η ειρηνική πολιτιστική συνύπαρξη και δημιουργικότητα μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην απαρχή σχηματισμού ενός καινούργιου ζωτικού χώρου που θα διασφαλίζει αμοιβαία ειρήνη και πρόοδο στην περιοχή.

Τέλος η διαδικασία ειρήνευσης στη Μέση Ανατολή, η σημαντικότατη οικονομική διάσταση που εμπεριέχεται σ' αυτήν και η διάθεση της

διεθνούς κοινότητας να την στηρίξει πρέπει να αξιοποιηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Τη δημιουργία δηλαδή μιας ευρείας ζώνης ασφαλείας που δεν θα στηρίζεται μόνο στα κλασσικά αμυντικά σχήματα αλλά στην ασφάλεια που προκύπτει για όσους εντάσσονται δυναμικά και παραγωγικά στο διεθνές οικονομικό σύστημα.

Το Συμπέρασμα:

- **Μπορούμε μαζί να πρωτοστατήσουμε στην αφύπνιση της οικονομικής ζωής της Ν.Α. Λεκάνης της Μεσογείου.**
- Να ενισχύσουμε έτσι την θέση Ελλάδας και Κύπρου στον διεθνή τους περίγυρο.
- Να διαμορφώσουμε νέους συσχετισμούς δυνάμεων, καινούργιες ισορροπίες έναντι της Τουρκίας.
- Να βελτιώσουμε την διαπραγματευτική θέση της Κύπρου τόσο για την ένταξή της στην Ένωση όσο και για την δικαίωση των εθνικών μας ζητημάτων.

Ας ενστερνιστούμε αυτούς τους στρατηγικούς στόχους και ας τους επιχειρήσουμε με επιμονή, σχεδιασμό και φαντασία.

Η 21η επέτειος της τραγωδίας της Κύπρου ας γίνει απαρχή νέων πρωτοβουλιών και ελπίδας για το αύριο της Κύπρου της Ελλάδας και του Ελληνισμού της περιοχής.